

ur. 16 XII 1903 w Krakowie
zm. 26 VI 1991 w Katowicach
Harc mistrzyni

Emilia Węglarzówna

harc mistrzyni, komendantka śląskiej Chorągwi Harcerek w l. 1931-1936

Urodziła się w Krakowie 16 XII 1903 r. Po przeniesieniu się rodziny do Przemyśla kończy tam szkołę wydziałową, a potem seminarium nauczycielskie w r. 1923.

W szkole wydziałowej w 1916 r. wstąpiła do drużyny harcerskiej. Następnie zostaje członkiem I drużyny im. Tadeusza Kościuszki, której drużynową jest Olga Kordecka.

Niezwykła była atmosfera tych lat. W listopadzie 1918 r. Polska uzyskała niepodległość, ale na ziemiach wschodnich toczyły się walki z Ukraińcami. Po wybuchu wojny 1920 r. przemyskie harcerki podjęły pracę pomocniczą w szpitalach przy rannych, na dworcach kolejowych przy rozdzielaniu żywności oddziałom wojska odjeżdżającego na front; harcerze wyruszyli na wojnę i stanęli do akcji plebiscytowej.

W 1920 r. w Przemyśle zawiązała się Legia Obywatelska Kobiet do obrony miasta, ponieważ kto żyw z mężczyzn podążył do wojska. W ramach Legii działał oddział harcerek, do którego weszła Emilia Węglarzówna. Po krótkim kursie obchodzenia się z bronią, harcerki stanęły do pilnowania mostów na Sanie i ważniejszych obiektów w mieście. Po zakończonej kampanii, w sierpniu hufcowa przemyska zorganizowała kolonię w pobliskim Krasiczynie dla odpoczynku i odkarmienia dziewcząt po wyczerpanej pracy w czasie wojny. Po odbyciu szeregu kursów harcerskich zorganizowanych przez Komendę Chorągwi Lwowskiej, a przede wszystkim kursu instruktorskiego w Pieskowej Skale Emilia Węglarzówna obejmuje drużynę w Przemyśle i zostaje członkiem komendy hufca. Znaczącym przeżyciem dla niej było odbycie 100 km wędrówki brzegiem odzyskanego dla Polski morza.

W 1923 r. wyjechała na posadę nauczycielską. Otrzymała ją na śląsku, w powiecie rybnickim. Od pierwszych lat pracy zawodowej z całą gorliwością włącza się do pracy społecznej na miejscu. Wstępuje do Związku Nauczycielstwa Polskiego i z zorganizowanym chórem nauczycieli objeżdża okoliczne miejscowości z prelekcjami i polską pieśnią. Zaopiekowała się męską drużyną harcerską w Rydułtowach, gdzie brakło drużynowego, założyła drużynę żeńską, nawiązała kontakt z Komendą Chorągwi w Katowicach biorąc udział w kursie zastępowych i instruktorek w Kośnych Hamrach k. Poronina, zorganizowanym przez ówczesną komendantkę dhnę Wandę Jordanównę. W r. 1925 jest oboźną na kursie drużynowych, który prowadzi Olga Kordecka w Glince pow. żywiec.

W r. 1929 przenosi się do Katowic. Zakłada drużynę w III szkole powszechnej, obejmuje hufiec, jest członkiem Komendy Chorągwi, w charakterze oboźnej uczestniczy w obozie drużynowych na Buczu, prowadzonym przez J. Wierzbiańską. Z 50-osobową grupą harcerek wyrusza do Anglii dla poznania obozów drużyn skautek, a także dwu angielskich szkół instruktorskich.

W r. 1931 zostaje komendantką Chorągwi Śląskiej z grupą śląskich harcerek bierze udział w ogólnopolskiej wyprawie na Złot Słowiański w Pradze, w charakterze oboźnej. W 1932 r. jest zastępczynią oboźnej na Międzynarodowej Konferencji Skautek na Buczu.

W tym czasie Chorągiew Śląska rozrasta się ogromnie. Powstają nowe drużyny w szkołach różnych typów i w różnych miejscowościach. Gdy władze Wydziału Oświaty zaproponowały jej funkcję instruktorki harcerskiej, przyjmuje ją, łącząc z pracą komendantki Chorągwi, w przeświadczeniu, że przez to łatwiej będzie współdziałać z dyrekcjami i kierownikami szkół w opanowaniu lawinowo rozwijającego się ruchu - nie zawsze z zachowaniem wymaganego poziomu pracy drużyn.

Prowadzi liczne kursy dla drużynowych w różnych stronach Polski z myślą o tym, ażeby młodzież śląska poznała i żyła się z ludnością innego regionu. Były więc obozy na Wileńszczyźnie, Huculszczyźnie, Kujawach, Pomorzu i w górach.

W 1935 r. Chorągiew Śląska pełni służbę wartowniczą dla całości żeńskiego zgrupowania na Zlocie w Spale, a komendantka osobiście ma dopilnować zorganizowania wystawy zlotowej.

W 1936 r. przenosi się do Warszawy. Podejmuje studia na Wolnej Wszechnicy, pracuje w Głównej

Kwaterze, prowadzi wydział wędrowniczek. Współdziałała z wydziałem programowym GKH w zakresie sprawności dla starszych dziewcząt i przy przygotowaniu książki metodycznej dla wędrowniczek – „Harcerki wędrowniczki”, która ukazała się w r. 1939, lecz nie została rozprowadzona, ponieważ prawie cały nakład uległ zniszczeniu.

W r. 1938 pomaga komendantce Pogotowia na Buczu organizować placówki pogotowia na Buczu.

Brała udział w grupowych wycieczkach zagranicznych zorganizowanych przez Główną Kwaterę - do Francji, Finlandii i na Węgry.

W sierpniu 1939 r. pojechała powtórnie do Francji na zaproszenie skautowe. Po ogłoszeniu tam mobilizacji wraca ostawnym pociągiem odchodzącym ze Strasburga do kraju. W Warszawie od razu zgłasza się do komendy Pogotowia, gdzie dostaje polecenie udania się na Śląsk do pomocy tamtejszej komendantce Pogotowia w pracy szczególnie zagrożonej przygranicznej dzielnicy.

W związku ze spodziewaną zemstą Niemców wobec działaczy śląskich, instruktorki harcerskie otrzymały rozkaz ewakuacji. 2 września wyjeżdża więc grupa instruktorska z Katowic podstawionym przez władze autobusem. Wkrótce pasażerki opuszczają pojazd i udają się pociągiem do Rabsztyna k. Olkusza, gdzie mieściło się prewentorium dziecięce prowadzone przez harcerki. W pierwszych dniach okupacji dom przepelniony był dziećmi, młodzieżą harcerską, uchodźcami. Stopniowo budynek pustoszeje, a jego kierowniczką dhna Anna Piotrowska czyni starania w starostwie, aby zorganizować w nim dzieciniec i w ten sposób utrzymać budynek, który już częściowo zajęli Niemcy i urządzili urząd celny. Czekając na decyzję harcerki, w tym i dhna Węgłarzówna, przemycały pościel i bieliznę do zakładanych w Warszawie przez Komendę Pogotowia domów dla dzieci osieroconych.

Jeszcze przed zajęciem prewentorium przez Niemców, w październiku 1939 r. dhna Węgłarzówna wybrała się pieszo do Krakowa (66 km) dla zasięgnięcia języka i nawiązania kontaktu z komendą Pogotowia. W czerwcu 1940 r., gdy Niemcy nakazali opuścić budynek, Emilia Węgłarzówna wraca do Warszawy i podejmuje się funkcji łączniczki z ramienia Pogotowia Harcerek. Parokrotnie przedzierając się przez granicę, dociera do Katowic, Mysłowic, Chorzowa, Bielska, Żywca, Pszczyny, Cieszyna, Ustronia, Lutyni na Zaolziu i Olesna na Opolszczyźnie. Z Pogotowia dowoziła na Śląsk prasę i instrukcje dla pozostałych na śląsku harcerek. Parokrotnie wyjeżdżała do Krakowa, utrzymując kontakt z Ireną Kuśnierzewską, śląską komendantką Pogotowia.

W Warszawie nawiązała kontakt z komendantką Chorągwi, którą w tym czasie była Harcmistrzyni Rzeczypospolitej Jadwiga Falkowska, i na jej zlecenie zorganizowała hufiec na Żoliborzu. Przez cały okres okupacji była członkiem Komendy Chorągwi Warszawskiej, biorąc udział we wszystkich jej pracach. Prowadziła tajne nauczanie na Okęciu w Warszawie, doraźnie przewoziła na prośbę kierowniczką kolportażu duże ilości „Biuletynu Informacyjnego” do Lublina i Kielc.

W 1944 r. wyjechała z Warszawy dla poratowania zdrowia do przyjaciół do Stronia pod Krakowem. Próba powrotu nie powiodła się, gdyż wobec zbliżającej się ofensywy ze wschodu Niemcy nie wpuszczali do pociągu osób cywilnych. W październiku 1944 r. znalazła się z przyjaciółmi w Zakopanem. Tam założyła harcerski zastęp starszych dziewcząt, uczyła też kilkoro dzieci w zakresie szkoły podstawowej.

W roku 1945, już w Katowicach, włączyła się od razu do pracy komitetu repatriacyjnego i równocześnie zgłosiła się w kuratorium do pracy w szkole. Naczelnik wydziału oświaty dorosłych, znając jej zainteresowanie pracą wśród dorosłych i wiedząc o studiach pedagogicznych na Wolnej Wszechnicy, zaproponował jej zorganizowanie uniwersytetu ludowego. Pracuje w uniwersytecie ludowym w Rudołtowicach w pow. pszczyńskim, potem w Nierodzimiu i Górkach Wielkich. Po likwidacji uniwersytetu przez Samopomoc Chłopską wraca do Katowic (1950), uczy w technikum hutniczym w Szopienicach, kończy na Uniwersytecie Łódzkim studia pedagogiczne.

Po reorganizacji Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w 1957 r. zaproponowano jej zorganizowanie poradni społeczno-wychowawczej w Katowicach. Z dobranym zespołem pedagogów znanych jej z harcerstwa, pracuje jako kierowniczka poradni dla ratowania dzieci trudnych aż do przejścia na emeryturę w 1972 r.

phm. Maria Żmijowa